

Saksa sõduritele avatakse Sõrves mälestuskivi

Monika Puutsa, Meie Maa 01.10.2004

Tuhatkond saksa sõdurit hukkus 60 a tagasi Sõrves peetud lahinguis

Esmaspäeval avavad Saksamaal tegutseva ühenduse "Ösel 1941-1944" liikmed Sõrve sääre tipus mälestuskivi 1944. aasta sügisel Sõrves langenud saksa sõduritele.

Kivile kinnitatud pronksist mälestusplaadil on kiri: "Zum Gedenken der auf Sworbe im Herbst 1944 gefallenen deutschen Soldaten" ("Sõrves 1944. aasta sügisel langenud saksa sõdurite mälestuseks").

Saaremaa Muuseumi kultuurharidustöö osakonna juhataja Raul Salumäe andmeil hukkus 1944. aasta 10. oktoobrist 24. novembrini Sõrves peetud lahinguis hinnanguliselt enam kui tuhat saksa sõdurit.

"Kui 1941. aastal langenud sakslased maeti Kudjapele, siis 1944. aastal hukkunud sakslased, kellest suurem osa sai surma Sõrves, jäid suurelt osalt matmata," tõdes Salumäe. Tema sõnul pole Saksa Sõjahaudade Hoolde Rahvaliit (Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge) suutnud Sõrves langenud saksa sõjameeste täielikku nimekirja seni kokku panna.

"Kuna see näib üsna lootusetu ettevõtmisena, sündiski Saaremaal hukkunute omastel, kes nüüdseks Saksamaal omaette seltsingusse koondunud, mõte panna Sõrve eraldi mälestuskivi sealsetes lahingutes langenud Saksa sõjameestele."

Nõukogude okupatsioonivõimude poolt kunagi "Nõukogude Eesti lõpliku vabastamise" auks püstitatud, kuid nüüdseks rüüstatud punamonumendi lähedal seisva uue mälestuskivi pronksplaat on valmistatud Saksamaal, kuid plaadi aluse kivi aitas leida ning paigaldamist korraldada Torgu vald.

Mälestuskivi avatakse esmaspäeval kell 12. Kaks tundi varem, kell 10 asetavad hukkunute lähedasi ja endisi sõjamehi ühendava organisatsiooni, huviühenduse "Ösel 1941-1944" liikmed pärja Kudjape kalmistul asuva saksa sõdurite mälestusmärgi juurde.

Raamat ja näitus

Sel laupäeval esitleb huviühendus "Ösel 1941-1944" Kuressaare linnuses kitsamas sõprade ja toetajate ringis äsja trükikojast väljunud, Saaremaa sõjasündmusi käsitlevat mälestuskogumikku "Halten bis zum letzten Mann. Der Kampf um Ösel. Erinnerungen an die Jahre 1941-1946" ("Vastu pidada viimse meheni. Võitlus Saaremaa pärast. Mälestused aastaist 1941-1946.").

Salumäe andmeil on tegemist tähelepanuväärse üllitisega – tegu on esimese Eesti mingi piirkonna sõjasündmusi käsitleva mälestuste kogumikuga saksa sõjaväelastelt. "Raamat sisaldab seni teadaolevaga võrreldes vägagi palju uut," kinnitab ta. Saksakeelset raamatut saab edaspidi osta Saaremaa Muuseumist.

Seoses ühenduse liikmete külaskäiguga Saaremaale on Kuressaare linnuse kirdetiiva suures saalis 29. septembrist 3. oktoobrini avatud näitus "Panus teiselt poolelt". Väljapanek on koostatud Teise maailmasõja ajal Saaremaal toimunud võitlusi kajastavatest väärtuslikest materjalidest, mille Saaremaa Muuseum on saanud annetustena Saksamaalt.

"Huviühendus andis suure panuse, et meie tulevane, Teist maailmasõda käsitlev püsiekspositsiooni laiendus oleks väljapandava materjali valiku poolest paremini tasakaalustatud," ütles Raul Salumäe. "On ju mõistetav, et Teisele maailmasõjale järgnenud ligi 50 aasta vältel olid meie võimalused Saksa poolega seonduva ajaloolise ainese kogumiseks üpris piiratud. Seda enam on hinnatav see panus, mis Huviühendus "Ösel 1941-1944" on meie kogude rikastamiseks ära teinud."